

PARAGH GYÖRGY

egyetemi tanár
Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar
Belgyógyászati Intézet
paragh@internal.med.unideb.hu

PETRÁNYI GYULA BELGYÓGYÁSZ PROFESSZOR, A DEBRECENI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM INTÉZMÉNYVEZETŐ DÉKÁNJA 1953-1954

Petrányi Gyula professzor az 1953/54-es tanévben az 1951-ben önállósult Debreceni Orvostudományi Egyetemet rektori hatáskörrel bíró dékánként vezette, majd 1971-74 között az egyetem klinikai rektorhelyettese volt. Fiatalon, 38 éves korában került a Debreceni Egyetemre 1950-ben, amikor a II.sz. Belgyógyászati Klinika megszervezésével bízták meg. Kezdetben a Városi Kórház Bem téri épületében indult el a munka, a klinika telepre pedig 1951 júliusában költöztek be. 1967-től 1974-ig az I. Belgyógyászati klinika igazgatója. 1983-ig a Semmelweis Orvostudományi Egyetem II. számú Belgyógyászati Klinikáját vezette, egyúttal az Országos Belgyógyászati Intézet igazgatója volt. A 24 éves debreceni tevékenysége során a korábbi nemzetközi tapasztalatait is kamatoztatva új, a kor színvonalának megfelelő klinikát hozott létre. Olyan belgyógyászati ellátás alapjait rakta le, melyben megért az integratív szemlélet és a szubdiszciplináris specializáció. Nagyszámú kiadást megélt belgyógyászati tankönyvei orvosgenerációk tudását és szakmai munkáját alapozták meg. Tevékenysége meghatározó volt a debreceni klinikai ellátás korszerűsítésében: az Ő nevéhez fűződik az Immunológiai Laboratórium, az Izotóp Laboratórium, a Belgyógyászati Klinika Intenzív Osztályának, az Endoszkópos Laboratóriumnak, a Művese Állomásnak kialakítása, a Központi Klinikai Kémiai Laboratórium alapjainak letétele. Tudományos területen az abban az időben úttörőnek számító immunológiával foglalkozott és akadémikusként megteremtette ennek a területnek hazánkban a klinikai alapjait. Egyetem vezetői tevékenységét az oktató, gyógyító és kutatómunka színvonalának szisztematikus és minőségi fejlesztése határozta meg. Dékánként és klinikai rektorhelyettesként jelentős szerepe volt abban, hogy a Debreceni Orvostudományi Egyetem a többi magyar orvosképző egyetem számára is példaként szolgált.

Kulcsszavak: dékán, klinikai rektorhelyettes, debreceni belgyógyászat, klinikafejlesztés, izotóp laboratórium, művese állomás, tankönyvek, klinikai immunológia, egyetem vezetői munkásság, elismerések

GYULA PETRÁNYI PROFESSOR OF INTERNAL MEDICINE AND DEAN OF THE MEDICAL UNIVERSITY OF DEBRECEN IN 1953-1954. In the academic year 1953/54, Professor Gyula Petrányi headed the Debrecen Medical University, which became independent in 1951, as Dean with the power of a rector, and then served as Vice-Rector of the Clinical Faculty of the University from 1971-74. He came to the University of Debrecen in 1950 at the young age of 38, when he was entrusted with the establishment and organization of the II. Department of Internal Medicine. Initially, the clinic was located in Bem Square within the Municipal Hospital, then moved to the clinical premises in July 1951. From 1967 to 1974 he was director of the I. Department of Internal Medicine. Until 1983, he was head of the Internal Medicine Clinic II at Semmelweis Medical University and, at the same time director of the National Institute of Internal Medicine. During his 24 years in Debrecen, he drew on his previous international experience to establish a new clinic that was up to date. He laid the foundations for an integrated approach to internal medicine and sub-disciplinary specialization. His repeatedly published textbooks on internal medicine have underpinned the knowledge and professional work of generations of medical doctors. He is credited with the establishment of the Immunology Laboratory, the Isotope Laboratory, the Intensive Care Unit of the Department of Internal Medicine, the Endoscopy Laboratory, the Dialysis Centre, and the foundation of the Central Clinical Chemistry Laboratory. In his scientific activity, he focused on immunology, which was a pioneering field at the time, and as an academician, he laid the clinical foundations for this field in Hungary. His university leadership was characterized by systemic and quality elevation of teaching, clinical and research activities. As dean and clinical deputy rector, he played a significant role in the Medical University of Debrecen serving as an example for other Hungarian medical universities.

Keywords: dean, clinical vice rector, internal medicine in Debrecen, clinical development, isotope laboratory, dialysis centre, textbooks, clinical immunology, university leadership, recognitions

1. kép Prof. dr. Petrányi Gyula (1912–2000)

Munkásságának kezdeti évei

Dr. Petrányi Gyula Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetem Orvosi Karán kezdte el tanulmányait. Kezdetben a III. sz. Belklinikán Korányi Sándor professzor előadásait hallgatta, majd később a II. sz. Belklinikán Kéthly László professzor előadásaira járt. Egyetemi évei alatt hallgatóként az Élettani Intézetben klinikai laboratóriumi képzésen vett részt. 1936-ban az orvosi diploma megszerzését követően díjtalan gyakornokként az I. sz. Belklinikán dolgozott. 1940-ben sikeres belgyógyászati szakvizsgát tett, 1941-ben díjtalan osztályvezető tanársegéddé nevezték ki. 1944-ben póttartalékos orvosnak hívták be a Kassai Helyőrségi Kórházba, ahonnan rövid hadifogság után 1945-ben térhetett haza és dolgozott tovább az I.sz. Belklinikán. 1946-ban szakvizsgát tett reumatológia és fizioterápia tárgykörből. A klinikai munkája mellett az abban az időszakban gyakori reumás láz és szívbillentyűkárosodás hemodinamikai jellemzőit kutatta az Élettani Intézetben. Ezen munkásságának eredményeként leírta a perifériás belégzési venopresszor reflexet, melyben felhívta a figyelmet arra, hogy a kisnyomású vénás véráramlását a jobb pitvar felé nemcsak a belégzés szívó hatása segíti, hanem a perifériáról a vénák felől jövő presszor hullám is. 1948-ban a Budapesti Tudományegyetem Orvosi Karán ebből a témakörből habilitált és magántanári címet kapott. A hazai orvosképzés szempontjából nagy jelentőségű a Magyar Imre professzorral először megírt „*A belgyógyászat alapvonalai*” című tankönyv. Petrányi Gyula orvosképzésben játszott jelentős szerepét nagyban elősegítette az is, hogy 1948-ban egy éves tanulmányutat töltött a londoni Postgraduate School of Medicine intézet klinikáján, ahol a reumás betegségek pathogenetikáját, valamint az oktatást és a belgyógyászati továbbképzést tanulmányozta. Tanulmányútja során látta azokat az irányokat, amelyek szükségesek voltak a kor színvonalának megfelelő belgyógyászati ellátás és oktatás létrejöttéhez.

Klinika vezetői kinevezés, klinika szervezés új profilok kialakításával

Fiatalon, 38 éves korában a Debreceni Orvostudományi Egyetemen 1950-ben a II.sz. Belgyógyászati Klinika megszervezésével bízták meg. Ebben az időben az egyetem területén nem volt megfelelő épület, infrastruktúra az új klinika létrehozásához. Ezért a II. sz. Belklinika a Városi Kórház Bem téri épületében kezdte el működését. A klinika 58 belgyógyászati és 36 fertőző betegek ellátására szolgáló ágygal 1951 júliusában a DOTE klinikatelepére került át az I.sz. Belklinikához tartozó pavilonba. Az épület teljes átalakítása 1960-ban fejeződött be az Izotóp Laboratórium kialakításával. 1966/67-ben az összevont I. és II. sz. Belklinikát vezette, majd 1967-től 1974-ig az I. sz. Belgyógyászati Klinika igazgatójaként dolgozott.

2. kép I. sz. Belklinika

3. kép II. sz. Belklinika

Petrányi professzor a nemzetközi trendek alapján igyekezett olyan profilokat kialakítani, melyek biztosították a hatékonyabb diagnosztikát, a betegellátás minőségének magasabb

szintjét és a kor színvonalának megfelelő ellátását. Ebben segítségére volt az is, hogy 1953 és 1954 között a Debreceni Orvostudományi Egyetem dékáni feladatát is ellátta. Dékáni tevékenysége alatt döntéseivel igyekezett elősegíteni az oktatás, a tudomány és a klinikumnak a minél gyorsabb fejlődését.

4. kép Leövey András professzor, Dr. Bobory Júlia és Schnitzler József professzor

1954-ben felesége Dr. Bobory Júlia segítségével Immunológiai Laboratóriumot hozott létre a II.sz. Belklinikán. Később külföldi tanulmányút során a többcsatornás automata laboratóriumi vizsgálattal ismerkedett meg, melyet a Debreceni I.sz. Belgyógyászati Klinikán vezetett be és így Debrecenben egyik alapítója volt a modern klinikai laboratóriumnak. Ezzel hatékonyabbá tette a klinikai betegellátást és az ebben a témában folytatott tudományos munkát. Kezdetben ez az Immunológiai Laboratórium főleg a különböző szervek, illetve szöveti antigének ellen termelt autoantitestek kimutatását végezte. 1967-ben az I.sz. Belklinika vezetésével bízták meg, ahol a jobb kubatúrális feltételek is lehetővé tették egy szélesebb profilú Immunológiai Laboratórium kialakítását, ami a humorális immunitás mellett főleg a cellularis típusú immunológiai módszerek beállítását jelentette. Az Immunológiai Kutató Laboratórium vezetésével Dr. Szegedi Gyulát bízta meg. Az általa vezetett munkacsoport több immunológiai módszert honosított meg hazánkban, így migráció-gátlás, LMT, LAI teszt, citotoxicitás, rozetta technikák, T és B sejt felszíni marker vizsgálatok fluoreszcien technikával. Ezen kívül egérbőr transzplantációs modellt is alkalmaztak. Ezen új módszerek felhasználásával az autoimmun betegségek patomechanizmusának kutatásában az immunszuppresszív kezelés hatásának monitorozásában nemzetközileg is elismert megfigyeléseket tettek.

1958-ban az országban létrehozta a második Izotóp Laboratóriumot, mely elsősorban a pajzsmirigy diagnosztika és a vörösvérsejt élettartam meghatározását végezte. Ennek is köszönhető, hogy a DOTE Belklinikáján hazánkban elsőként elkezdték a pajzsmirigy túlműködésben szenvedő betegek radiojód kezelését. Ez a laboratórium alapozta meg a későbbiek során megalakult Nukleáris Medicina Tanszéket. 1960-ban Cytogenetikai Laboratóriumot hozott létre, mely laboratóriumban elkezdték az emberi csontvelősejtek tenyésztését és itt történt az első diagnosztikus humán kromoszóma vizsgálat Klinefelter szindrómában szenvedő beteg esetében.

1969-ben 14 ágygal országosan másodikként, a vidéki egyetemeken elsőként Dr. Wórum Ferenc vezetésével megalakult a kardiológiai és toxikológiai profilú Intenzív Terápiás Osztály. Az I.sz. Belgyógyászati Klinika Intenzív Osztálya hosszú időn keresztül az egyetemen központi feladatokat látott el.

5. kép 1969-ben megalakult Intenzív Osztály az akkori felszereltségi szinttel

Az immunológiai betegségek gyakori szövődménye a vesekárosodás. Tekintettel az immunológiai témaválasztásra, Petrányi Professzor szorgalmazta a vesebetegségek pontosabb, korai diagnosztikájának elősegítésére a vesebiopszia bevezetését, melyet hazánkban elsőként ő végzett. Ezt segítette az is, hogy a pathológia vezetője Endes Pongrác professzor magas színvonalon tudott véleményt adni a klinikai veseszindrómák eltérő hisztopathológiai háttéréről. 1970-ben az I.sz. Belgyógyászati Klinika bázisán létrehozta a Művese Állomást, melynek a vezetésével Dr. Kakuk Györgyöt bízta meg. A Nephrológiai Osztály és a Művese Állomás az ország egyik meghatározó központjává vált. Jelentős szerepe volt a magyarországi vesetranszplantáció elindításában. Ennek elősegítése érdekében 1968 őszén a vesetranszplantációval kapcsolatos kerekasztal-konferenciát szervezett.

1972-ben a laboratóriumi vizsgálatok hatékonyabb működése érdekében Dr. Bobory Júlia vezetésével üzembe állították a multifunkciós automata készüléket, mely egyetlen vérmintából 8 különböző vizsgálatot szimultán tudott elvégezni. Ezzel az automatizált központi kémiai laboratóriumi vizsgálat alapjait tette le Debrecenben. A laboratóriumi vizsgálatok, egyes területeken a betegellátás centralizációjának szükségességét már akkor jelezte, amikor ez Magyarországon megoldandó feladatként nem jelentkezett.

Dr. Jávor Tibor által vezetett gasztroenterológiai munkacsoport tevékenységének elősegítésére Endoszkópos Laboratóriumot létesített.

A betegellátás során számos olyan új készítmény került bevezetésre, mely a betegeiért aggódó, elhivatott klinikust a mellékhatástól való félelem arra készítette, hogy nagyobb alaposággal ismerje meg az alkalmazott készítmények sajátosságait és így fel tudja mérni azok veszélyeit. Petrányi Professzor klinikofarmakológiai érdeklődése szorosan összefüggött a betegellátó tevékenységével, a kezelés jobb eredményét csak az újabb gyógyszerektől várhatta. Már 1968-ban szorgalmazta a klinikofarmakológiai kutatások szabályozását.

Az előbb említettek azt mutatják, hogy Petrányi Gyula Professzor nemcsak követte az új tudományos eredményeket, diagnosztikus és terápiás eljárásokat, hanem törekedett arra, hogy ezek a modern technikák befogadásra, honosításra kerüljenek és ezáltal a belgyógyászati klinikára érkező betegek a kor színvonalának megfelelő kezelésbe részesüljenek. Az új, korszerű technológiák gyors megvalósítása sok konfliktust váltott ki a megszokottsághoz, a tradicionális elvekhez túlzottan kötődő szaktekintélyek részéről. A hatalmi pozícióban lévő szakmai nagyságok nem méltányolták a modernizációt serkentő aktivitását. A radiológus kollégák nem örültek annak, hogy a Nukleáris Medicina hazai működésének alapjait lerakta és nem támogatták azt sem, hogy önálló Nukleáris Medicina Társaságot hozzanak létre. Hasonlóan összetűzései voltak a Művese Állomás szakmai hovatartozásának kérdésében az urológia képviselőivel. A Tüdőgyógyászati Klinikán belül

létrehozott új belgyógyászati klinika a tüdőgyógyászok ellenérzését váltotta ki. Szalay László Professzor véleménye szerint a vidéki intézetek olykor az orvostudományban modernebb szemléletet képviseltek, úttörő szerepet vállaltak. Ilyen intézet volt a Debreceni Orvostudományi Egyetem Petrányi Professzor vezette I.sz. Belgyógyászati Klinikája.

Oktatói tevékenység

Petrányi Gyula Debrecenbe kerülése előtt a felsőoktatást átszervezték, az orvosi karok önálló orvostudományi egyetemekké váltak. A belgyógyászat oktatását is átalakították, III. évfolyamon a propedeutika, IV. éven a belgyógyászat részfejezetei, majd ezt követően a differenciál-diagnosztika került leadásra. Az 1950-ben Debrecenbe került Petrányi Gyula Professzor lehetőséget kapott arra, hogy ne csak a tudományos és klinikai ambícióit valósítsa meg, hanem az oktatás terén is maradandót alkosson. Vezetése alatt megváltozott a klinikai oktatás jellege is. A tantermi előadások számának csökkentése mellett a csoportos gyakorlati oktatás került előtérbe. Széleskörű belgyógyászati ismeretanyagát folyamatosan bővítette. Igénye volt arra, hogy tudását folyamatosan gyarapítsa és azt tovább adja. Ennek bizonyítéka tankönyveinek nagy száma. Magyar Imrével 1948-1986 között írt „A belgyógyászat alapvonalai” című könyv 11 kiadást élt meg. 1961-1988 között az általa szerkesztett „*Belgyógyászati diagnosztika*” hét alkalommal került kiadásra. A „*Belgyógyászat, tömör összefoglalás*” című könyve pedig öt kiadást élt meg. Ezeken a könyveken több orvosgeneráció nőtt fel, minden orvos könyvtárában megtalálható volt. Ez a munkássága is hozzájárult ahhoz, hogy iskolateremtő legyen, melynek eredményeként tanítványai is folyamatosan érezték, hogy jelentős klinikai iskola szellemiségének hatása alatt végzik munkájukat.

Klinikai tevékenység, utánpótlás-nevelés

A belgyógyászatot alaposan ismerő, sokoldalú, elméletileg képzett, tapasztalt klinikus volt. Az empirikus belgyógyászat mellett az új, korszerű ismeretekre épülő, subspecialitásokat megfelelő affinitással fogadni tudta és a régi és új ismereteket ötvözte. Nem áldozta fel a specializációk oltárán az integratív belgyógyászatot. A korszerű ismeretanyagot nemcsak oktatta, de igyekezett a gyakorlati megvalósítására is és így kezdeményező szerepet vállalt az új és modern vizsgálati módszerek, terápiás eljárások hazai bevezetésében. Petrányi Gyula professzor hatása, kisugárzása érvényesült az egyetem egészének működésére, hiszen olyan új subdiszciplínák, új diagnosztikai és terápiás lehetőségek átvételét, bevezetését, létrehozását kezdeményezte, amik korszerűek és nélkülözhetetlenek voltak. Felismerte azt, hogy egy egyetemi belgyógyászati klinika vezetésében a fő cél, hogy a belgyógyászat minden ágát világszínvonalúan művelje. Ehhez azonban specializált osztályok és osztályvezetők kellene, mert egy vezető az egész belgyógyászatot magas szinten már képtelen áttekinteni. Erre csak egy kellően nagy és együttműködő kollektíva képes.

6. kép. Csoportkép közepén Petrányi professzorral az I. sz. Belgyógyászati Klinika előtt 1974-ben¹.

Véleménye szerint a belgyógyászat teljes egészéhez szükséges specializált osztályok révén egy beteg minden baját megoldani képes klinikának legalább 400 ágyasnak kell lennie. Ezt a problémát úgy próbálta megoldani, hogy a két belklinika közt feladatmegosztást hoztak létre, ezen kívül az ágykeretet bővítették a klinikai ambulanciával, az általános belgyógyászati területi szakrendelés mellett olyan specializált szakigazgatásokkal, melyek egyaránt szolgálták a betegek érdekét, az oktatást, a tudományos kutatást, melyek fejlődése visszahatott a betegellátás színvonalára és ezzel biztosította annak egyre magasabb szintjét. Munkatársaitól azt várta el, hogy olyan belgyógyászok legyenek, akik a rájuk bízott feladatokat meg tudják oldani anélkül, hogy állandóan ellenőriznék őket. Ötletei, bátorító, buzdító szavai, nagy munkabírása és példamutató munkavállalása eredményezték azt, hogy a munkatársai is örömmel, odaadással dolgoztak és megtanultak önállóan gondolkodni. Olyan atmoszférát teremtett, melyre a gondolatok, az eszme és a tettek fiatalsága, az új utak szüntelen keresése volt a legjellemzőbb. Erre a légkörre az intellektuális aktivitás állandósága, a széleskörű érdeklődés, a kristálytisza logika, a frappáns fogalmazás, a lényeg villámgyors megragadása volt jellemző.

Petrányi Gyula Professzor 69 debreceni tanítványa közül 13 egyetemi tanár lett, munkatársai közül 30-nál többen nyertek el tudományos fokozatot és 6 tanítványa, munkatársa belgyógyász intézetvezető lett. Egyik tanítványa, Szegedi Gyula a Magyar Tudományos Akadémia tagja lett. Kezdeményezésére és aktív részvételével 1958-ban Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves Megye belgyógyász szakorvosai számára megalakították az Északkelet Magyarországi Belgyógyász Szakcsoportot, melynek első elnöke Petrányi Gyula Professzor volt. 2001 óta a Szakcsoport Petrányi Gyula emlékérem kitüntetésben részesíti az adott régióban tevékenykedő belgyógyász kollégákat, akik a belgyógyászat területén maradandót alkottak és jelentős munkát végeztek a Szakcsoport életében.

¹ Első sor: Fülöp Tibor, Pálóczi Katalin, Valenta Borbála, Léhi Mária, Münnich Dénesné, Petrányi Gyula, Juhász Zsuzsa (intézőnővért), Bobory Júlia, Leővey András, Héczei Veronika, Lócsey Lajos, Berényi Ernő, Wórum Ferenc. Második sor: Kurta Gyula, Wórum Imre, Kálmán Károly, Kalmár László, Szegedi Gyula, Dobi Sándor, Szabó Tibor, Demény Péter, Szegedi János, Fazakas László. Hátsó sor: Kakuk György, Gergely Péter, Szabó Gábor, Balázs Csaba, Erdei István, Horváth Sándor.

7. kép. A Petrányi Gyula emlékérem²

Az eddigi 27 kitüntetett³ munkája közvetve, vagy közvetlenül kapcsolódott Petrányi Gyula professzor szellemiségéhez. Ez is mutatja, hogy egy iskolát teremtett a hazai klinikai belgyógyászati tudományos élethez.

Tudományos munkásság

Debrecenben Went István Professor és Kesztyűs Lóránt Professor az allergológiai, immunológiai kutatásokban úttörő szerepet játszott. Fonet Béla Professor gasztroenterológiai, allergiás betegségek irányában végzett figyelemreméltó vizsgálatokat. Petrányi Gyula Professor, kapcsolódva az egyetem más professorainak nemzetközileg is elismert eredményeihez, az immunopathológia, autoimmunitás elméleti és klinikai problémáival kezdett foglalkozni. Ezt a témaválasztását a reumás láz etiopathogenezisének jobb megismerése is erősítette. Ebben az időszakban a klinikai immunológia nemzetközi szinten is gyerekcipőben járt. Az ilyen jellegű munkásságának a jelentőségére az is felhívja a figyelmet, hogy már 1947/1948 telén Budapesten rendezett tudományos ülésen egy Szisztémás Lupusz Eritematózusz (SLE) autoimmun beteget mutatott be, ami akkor a belgyógyászok előtt gyakorlatilag még ismeretlen volt.

1952-ben az orvostudományok kandidátusa, 1965-ben az orvostudomány doktora címet nyerte el. 1973-ban az MTA levelező, majd 1982-ben az MTA rendes tagjává választották. Gyógyító és tudományos munkásságának eredményeit 150 közleményben ismertette. A kutatással kapcsolatban Eke Károllyal 1975-ben történt interjúja során a következőket mondta: *„Azt hiszem, hogy mégis mindmáig a legnagyobb alkotó maga a természet. A természetnek pedig legnagyobb alkotása maga az ember. De ahogyan az ember születik, az sem egyértelműen öröm. Ha ezt a kettőt párosítom, ugye, az alkotásnak (először) meg kell fogamzania az ember fejében. Ezután keresztülmegy egy hosszú terhelességi fázison. Ki kell viselni, érlelni kell, növelni kell a gondolatokat. Az is lehet, hogy közben elvetél az alkotás. De természetes folyamatában*

² Az érmet Tóth Sándor készítette 2001-ben.

³Petrányi Gyula emlékérem díjazottak névsora: Prof. Dr. Szegedi Gyula (2001), Dr. Jákó János (2002), Prof. Dr. Leövey András (2003), Dr. Juhász László (2004), Dr. Gyetvai Gyula (2004), Dr. Szegedi János, Dr. Kurta Gyula (2004), Prof. Dr. Kakuk György (2005), Dr. Berkessy Sándor (2006), Prof. Dr. Udvardy Miklós (2007), Dr. Újszászy László (2008), Prof. Dr. Paragh György (2009), Prof. Dr. Balázs Csaba (2010), Prof. Dr. Wórum Ferenc (2011), Dr. Radványi Gáspár (2012), Prof. Dr. Boda Zoltán (2013), Dr. Orosz Péter (2014), Prof. Dr. Zeher Margit (2015), Dr. Gaál Zsolt (2016), Prof. Dr. Illés Árpád (2017), Dr. Sipos Gyula (2018), Prof. Dr. Nagy Endre (2019), Prof. Dr. Bodolay Edit, Dr. Horváth Gyula (2022), Prof. Dr. Soltész Pál, Dr. Szerafin László (2023)

végül meg is kell születnie, meg kell valósulnia [...] Nagyon sok kellemetlenségen, fájdalomon, bánaton, bajon keresztül jut el az ember odáig, amíg tényleg örülhet egy alkotásnak, a munkája eredményének, ha az sikerül. [...] Az öröm itt a felfedezés, az újnak a megállapítása, egy ötlet, amit aztán tovább lehet fejleszteni.”

Klinikai kutatásai sokrétűek voltak és számos vonatkozásban új megfigyeléseket eredményeztek,⁴ mely közül a leginkább időtálló eredményei tanítványa, Dr. Szegedi Gyula akadémikus véleménye szerint a következők voltak:

1. Legnagyobb érdeme, hogy a klinikai immunológia alapjait és kutatási feltételeit Ő rakta le és teremtette meg elsőként hazánkban.
2. Magyarországon elsőként jellemezte az SLE klinikai vonatkozásait és annak kapcsolatát az úgynevezett rheumás kórképekkel és az egyéb poliszisztémás betegségekkel.
3. Nemzetközileg is elsőként írta le a „Nem Differenciált Collagenosis”-t (NDC) és értelmezte annak jelentőségét a klinikai gyakorlatban.
4. Az SLE terápiájában a teljes tünetmentesítés elérését biztosítani tudó radikális kezelést igyekezett megvalósítani.
5. Az SLE-s betegek megfelelő szakszerű járóbeteg gondozása érdekében elsőként szervezte meg az úgynevezett Kollagén szakrendelést.

Vezetői, emberi kvalitásai

Petrányi Gyula professzor széleslátókörű, idejét jól beosztó vezető volt, aki munkájának és családjának élt. Három gyermeke Júlia, Katalin és Gyula. Kissé zárkózott, magányt kedvelő, de mindig barátságos és készséges volt. Mindenkit fogadott, aki beszélni kívánt vele. Lényegre törően beszélt és tárgyalt, a terjengőseget nem kedvelte. Az önmutogatás távol állt tőle. Érzései felett uralkodni tudó vezető volt. Közvetlen munkatársai csak finom jelekből tudták lemérni negatív vélemény formálását. Egy-egy elejtett halk megjegyzéssel nagyobb hatást ért el, szemben mások hangos veszekedésével. Ritkán dicsért, a jót, az elismerésre méltót is természetesnek tartotta. Nem szerette az ügyeskedőket, helyezkedőket, akik érdemtelenül, megalapozott teljesítmény nélkül igyekeztek érvényesülni. *„Ezt mutatja az is, amikor Gyula napján köszönteni akarták, kissé haragosan, határozottan félbeszakította a köszöntést azszal, hogy „márpedig ez munkahely, itt dolgozni kell, nénapot és születésnapot pedig ki-ki magának otthon tartson, s közben már ki is nyitotta szobája ajtaját és finoman kitéssékelte a köszöntőket.”*⁵ Nem hagyta szó nélkül az igazságtalanságot. Éles logikával támadta a tudományos vitákban a hamis érveket. A frissen intézetbe kerülő fiatal orvosokat rögtön a „mélyvízbe dobta”, ugyanazt az osztályos munkát kellett végezniük, mint a több éve ott dolgozó gyakornokoknak. Kezdetben mindenkinek felkínálta kutatómunka lehetőségét, de fiatal munkatársa saját maga döntötte el, hogy affinitása szerint az intézetben folyó kutatási témákon belül melyikhez csatlakozik. Szakmai, széleskörű ismerete birtokában indította el a fiatalokat egy-egy tudományos probléma megoldásában, amihez biztosította a megfelelő feltételeket is. A beosztottak magánéletével nem foglalkozott. Amikor pedig az egyik erőszakosabb, rámenősebb kolléga viselkedésével kapcsolatban néhányan aggályoskodtak, azt válaszolta, „az álló vízben jó szolgálatot tesz a harcra is, ettől ugyanis gyorsabbak, ügyesebbek és óvatosabbak lesznek a többi halak”. Mély empátiájú orvos volt. Nagy felelősséget érzett a beteg emberek iránt. Nem vette körül magát belső tanácsadókkal. Felesége, Bobory Júlia adjunktusnő jelentette a folyamatos összeköttetést a klinika dolgozóinak problémájával kapcsolatban. Szabadidejében szívesen

⁴ Petrányi Gy: Magyar Belorv Arch. 1958;(2-3): 57-66., Petrányi Gy., Endes P , Hegedűs: Orv. Hetil. 1961;102:1686-, Petrányi Gy: Orvosképzés 1961., Petrányi Gy: Magyar Belorvosi Arch 1962; 15:65., Petrányi Gy., Acta med. Acad Sci Hung 1964., 20:385-93., Petrányi Gy: Orv. Hetil. 1967, 108:817., Petrányi Gy, Szegedi Gy, Fekete B.: Orv. Hetil 1971;111(31):1852-1855., Szabó G, Szegedi Gy, Fekete B, Petrányi Gy: Orv. Hetil. 1972;113:134-136., Gergely P, Szegedi G, Szabó G, Fekete B, Petrányi G: Acta Med Acad Sci Hung. 1973;30(3):227-9., Szabó T, Fekete B, Petrányi G.: Acta Med Acad Sci Hung 1974;31(3-4):211-8., Gergely P, Szegedi G, Stenszky E, Fekete B, Szabó G, Petrányi G: Acta Med Acad Sci Hung. 1974;31(1-2):115-8.

⁵ Dr. Leövey András, Dr. Szegedi Gyula: A Debreceni Orvosképzés Nagy Alakjai 25. füzet Dr. Petrányi Gyula, akadémikus (1912-2000) 2009. 8. oldal

horgászott a Hortobágyi Halastavakon. Nyári szabadságát a Balaton melletti házában, Csopakon töltötte. Valódi polihisztor volt a szó legnemesebb értelmében, aki puritán életvitelével munkatársainak példát mutatott. Sokat követelt, de sokat is adott.

Gyermekei közül lánya Petrányi Júlia a Debreceni Orvostudományi Egyetem Radiológiai Klinikáján kezdte munkáját radiológus szakorvosként, majd Budapesten a Kékgolyó utcai Onkológiai Intézetben a Radiológiai Osztály vezetője volt. Két lánygyermekük született, akik nem választották az orvosi pályát. Petrányi Katalin a debreceni Agráregyetemen végzett. Öntözőmérnökként dolgozott Budapesten a Mezőgazdasági Minisztériumban. Egy fiúk és egy lányuk született, akik nem folytatták az orvosi pályát. Fia Ifj. Petrányi Gyula Professor, aki a Semmelweis Egyetem I.sz. Belgyógyászati Klinikán 20 évig dolgozott. Ezt követően Ciprusra költözött a családjával. Ott endokrinológus-diabétesz-anyagcsere betegségek szakorvosaként dolgozik. Fő témája a polycystas ovarium szindróma. Nemzetközileg elsők között alkalmazta ebben a betegségben a Metformin kezelést. Követve édesapját szerkesztője és szerzője volt a Belgyógyászat (Tömör összefoglaló) című 2003-ban megjelent könyvnek. Petrányi Professor fiának a fia, Dr. Petrányi Gyula Mihály, a londoni Kings College – St Thomas Hospital – Guys Hospital trióban végzett, majd Ashford és a Canterbury kórházakban járta az alapképzést. Ezt követően Philadelphiai Állami Kórházban, majd Bostonban a Beth Israel Kórházban belgyógyász szakorvos, illetve fertőző betegségek szakorvosa lett. New Yorkban a Brooklyn Állami Egyetem Kórházában a fertőző betegek szakorvosaként dolgozik. Lánya Petrányi Andrea az amerikai Bryn Mawr College-ban szerzett diplomát angol és dráma szakon. Chicagóban mesterfokozatot szerzett nemzetközi kapcsolatokról. A ciprusi Külügyminisztériumban dolgozik diplomataként.

Egyetemvezetői tevékenység

Graduális képzés

Petrányi Gyula professor az 1953-1954-es egyetemi tanévben vezette dékánként a Debreceni Orvostudományi Egyetemet Professor Gát László és Professor Kettesy Aladár dékánhelyettesek segítették a munkáját. Kiemelten foglalkozott az oktatási kérdésekkel, melyben jelentős adminisztratív segítséget nyújtott számára Dr. Fülöp Tamás a Tanulmányi Osztály vezetője. A Vizsgabizottságban, melynek tagja volt a dékán is, értékelték az egyes tanszékek oktatási színvonalát, a vizsgák módját, annak színvonalát, a hallgatók részéről a vizsgákkal kapcsolatban felmerülő kérdéseket. Hangsúlyozták azt, hogy az első éven oktató tárgyaknál egyik fő feladat az, hogy azokat a hallgatókat, akik nem tudják teljesíteni az elvárt követelményeket, lehetőleg szűrjék ki és ezáltal tehermentesítsék a felsőbb éveket a nem megfelelő felkészültségű hallgatóktól. Törekedtek arra, hogy az egyes csoportokba hasonló képességű hallgatók kerüljenek. Feladatuknak tartották azt is, hogy a gyengébbek segítése mellett többet foglalkozzanak a kiváló és jó képességűekkel. Dékánként fontosnak tartotta a tudományos diákkörösökkel való foglalkozást és forszírozta, hogy a tudományos diákkörösök az elméleti intézetekben is több időt töltsenek el. Ennek eredményeként a debreceni diákkörösök száma a többi egyetemhez képest jóval nagyobb volt. A minisztériumtól kérték a demonstrátori helyek számának növelését. Külön foglalkoztak a hallgatói túlterheléssel, azzal, hogy egyes tárgyakból túl sok az, amit leadnak és a vizsgán megkövetelnek. Ezért elrendelték az egyes tárgyakat oktató professorok számára azt, hogy a programokat vertikálisan és horizontálisan egyeztessék egymással, hogy csökkentsék a hallgatói túlterhelést.

A hallgatói vélemények figyelembevételével IV. éven bevezették belgyógyászatból a kollokviumot. A Sebészeti Műtéttan oktatását IV. évre helyezték át. Támogatták azt, hogy a gyógyszerészeti oktatás nagy részét a Kossuth Lajos Tudomány Egyetem végezze. Az Orvostudományi Egyetemen a leendő gyógyszerészek anatómia oktatása történt. A Mikrobiológiai Tanszék betöltése ügyében a dékán a minisztériummal intenzív tárgyalásokat folytatott. A dékán fontosnak tartotta a Biológiai Tanszék felállítását. A Mikrobiológiai Tanszék betöltése ügyében a

Minisztériummal folytatott tárgyalást. Nehezményezték azt, hogy a Debreceni Egyetemtől elvették az Egri Kórházat, mint famulálási lehetőséget és helyette Szikszót osztották be. Egyes kórházak nem készültek fel a hallgatók befogadására. A famulálási idő alatt meglátogatták a kórházakat és a famulálási idő után a diákokkal közösen értékelték a nyári gyakorlatot. A főorvosok 8 kérdést tartalmazó kartotékot kaptak, melyet ki kellett tölteni a hallgatókról. Döntöttek arról, hogy a felvételeket két felvételi bizottságon keresztül bonyolítják le.

A megnövekedett hallgatói létszám új diákszálló építését tette szükségessé. Az 500 főre tervezett új diákszállót a klinikáktól távol igyekeztek elhelyezni, hogy a betegek nyugalma ne zavarja. A dékáni vezetés erre az akkori gazdasági udvar helyét jelölte ki.

Az egyetemi kulturális és sport tevékenységgel kapcsolatban azt a célt tűzték ki, hogy minél inkább meg kell közelíteni a nagyobb egyetemek színvonalát, az egyetemnek valóságos sport és kulturális centrumnak kell lenni.

Posztgraduális képzés

Foglalkoztak a szakorvosképzés reformjával. Egyetértettek azzal, hogy a szakorvosképzés megszervezése állami feladat. Kötelezővé kell tenni az orvosok továbbképzését. Az egyes szakorvosok továbbképzése szervezeten folyjon, bizonyos ideig megfelelő osztályon alkalmazzák őket. A szakorvosképzés ideje minden szakmából 4 év legyen, belgyógyászatból 5 év. A szakorvosi szakvizsga akkori formáját javasolták megtartani, de javasolták azt, hogy a vizsga előtt 1 hónapot a vizsgáztató intézetében töltsön el a vizsgázó. Hangsúlyozta azt, hogy szervezett és kidolgozott továbbképzésre van szükség minden orvos számára. Külön klinikai laboratóriumi és epidemiológus szakorvosképzést javasoltak. Hangsúlyozták azt, hogy lehetővé kell tenni a körzeti orvosok számára, hogy szakorvosok vagy rendelőintézeti orvosok lehessenek. Javasolták azt, hogy a klinikán dolgozó orvosok a diploma megszerzése előtt klinikán eltöltött idejét számítsák be a szakorvosjelölt időbe.

Felvetődött az a probléma, hogy a hallgatók inkább a gyakorlati orvosi pálya felé fordulnak, ezért az elméleti intézetek oktatói utánpótlása veszélybe kerül.

Nem látták biztosítottak azon fiatal, hat éves képzés után kikerülő orvosok fejlődését, akik a körzeti orvos mellett beosztott körzeti orvosként működtek. Javasolták azt, hogy körzeti orvosi állásra legalább 2 éves kórházi gyakorlat után kerüljenek az orvosok.

Klinikum

A Hajdú-Bihar-Megye egészségügyi helyzetével kapcsolatban a Megyei Tanács Egészségügyi Osztálya a megyében 30 betöltetlen körzeti állás miatt az Egyetem segítségét kérte. Azt kérték, hogy a tudományos segédszemélyzetből helyezzenek át egyeseket körzeti orvosi állásra. A dékán hangsúlyozta azt, hogy az újonnan végzett orvosok a régióban nem megfelelő arányú elhelyezkedéséért nem az egyetem felelős, hanem a Megyei Ügyosztály, mivel nem követelt elég orvosutánpótlást a Minisztériumtól. A helyettesítésre az egyetem képtelen, mivel nemcsak egyetemi funkciót tölt be. Az orvosok jelentős része egyetemen kívül valamilyen egyéb funkciót is ellátott, állandó SZTK szakrendelés, városban rendelés és a klinikai telepen végzett rendelések. Ennek ellenére a dékán biztosította az egészségügyi ügyosztályt arról, hogy az egyetem igyekszik a legmesszemenőbb támogatást megadni azzal, hogy több ízben másodállás vállalását is engedélyezte az orvosok számára.

A dékán hangsúlyozta azt, hogy az intézeti tagok tudomására kell hozni az intézetvezető véleményét még akkor is, ha nem tudható, hogy ez milyen fogadtatást eredményez. A nyílt kiállítás, a helyes, így az intézeti dolgozó is tudja a róla kialakított véleményt. A Debreceni Egyetemről 8 év alatt több orvos ment el, mint amennyi az akkori orvoslétszám volt. Az 1953/1954-es években 1 orvos általában 4 évig dolgozott az egyetemen. Ehhez hozzájárult az is, hogy az akkori finanszírozás mellett a kórházban dolgozók bérezése kedvezőbb volt az egyetemen dolgozókhöz képest. Ennek

a bérfeszültségnek a megszüntetését javasolta a rektori vezetés. Ezen kívül javasolták azt, hogy csökkentsék az orvosok adminisztratív funkcióit és javítsák lakáshoz jutás feltételeit az egyetemen. A jelentős fluktuáció a dékán szerint nem jó trend, hiszen így nem lehet orvosiskolát kinevelni, de még jó asszisztenciát sem. Az egyetemen 1100 ágyra 200 orvos jutott és az orvosok fele nem volt szakorvos. A 200 orvos közül 80-an kényszerültek másodállásra, ezen kívül heti 66 órás SZTK szakrendelés volt a klinikán, melyet szintén nekik kellett ellátni.

Az Egészségügyi Minisztérium vizsgálatot tartott a Szemklinikán. Hiányolta a trachomás betegek elhelyezését. Ennek megoldására a dékán a Szemklinikára bővítését javasolta.

Petrányi Professor dékánása alatt az Állami Tüdőbeteg Gyógyintézetet önálló klinikaként a Debreceni Orvostudományi Egyetemhez csatolták.

Már akkor felismerte az életmódbeli változtatás egyik alappilléreinek, a dietoterápiának a jelentőségét és javasolta diétás nővér beállítását a Központi Konyhán, mely a dékánáság alatt nem sikerült, de a későbbiek során az egyes Belgyógyászati Klinikán külön diétás konyhát hozott létre.

Tudományos tevékenység

Tudományos Aktiva működött, amelynek tagjai voltak: a dékán, Went István, Jenei Endre, Kesztyűs Lóránd, Kettessy Aladár professzorok, Lapis Károly aspiráns, felelőse Szodoray Lajos professzor. A Debreceni Orvosegyetemen folyó tudományos munkáról tájékoztak a beérkezett félévi és évvégi tudományos téma jelentések alapján. Ezen kívül feladata volt a tudományos szakemberekkel való foglalkozás. A kutatómunka irányítása, ellenőrzése, az egyes intézetek tudományos munkájának tervezésének segítése, a kollaboráció elősegítése. A jelentések alapján foglalkozott a bizottság a kutatómunkák értékelésével, az Akadémia által nyújtott anyagi és erkölcsi támogatás pozitív és negatív oldalaival, a káderutánpótlás nehézségeivel, az aspirantúra és a rövidített kandidatúra kérdéseivel, a technikai-, műszerellátási- és a középkáder-kérdésekkel. Az intézeteknél elkezdődött a tudományos profil kialakítása. Az MTA-tól és az ETT-től kapott támogatás 1954-es évre lefeleződött, melynek oka az MTA Orvostudományi Osztály kisebb anyagi forrása, ezen kívül az 1954-ben benyújtott tudományos témákból kevesebb nyert támogatást. A tudományos munka színvonalának emelésére szükségesnek tartották, hogy a kutatók személyes kapcsolatot létesítsenek szűkebb szakterületük külföldi kutatóival. Ennek egyik feltétele, hogy a magyar kutatók külföldi tanulmányútra mehessenek, és külföldi kongresszusokon részt vehessenek. Az Akadémia által kiadott orvosi Acta folyóiratok fejlődését üdvözltek; az itt nem publikált tudományos közleményeket egyéb belföldi vagy külföldi lapokba való közlésre javasolták.

A dékán hangsúlyozta azt, hogy az intézetvezetők inkább csak irányítsák a munkát, amit a tanársegédek és a gyakornokok végeznek. Kívánatosnak tartotta azt, hogy lehetőleg olyanok legyenek docensek, akik a kandidatúra, majd később a doktori minősítés szempontjából szóba jönnek.

Az Orvosegyesület 21 tudományos ülést tartott, az egyiket az MTA V. Osztályának Vezetőségi Ülése töltötte ki. A 21 rendezvényen 24 bemutatás, 45 előadás hangzott el. Ezekben az üléseken klinikákról, elméleti intézetekből egyaránt tartottak előadásokat. Az előadókhoz 161 hozzászólás volt. Problémaként vetették fel, hogy a városban nagy számban (150) dolgozó orvosok nem vettek részt a tudományos üléseken. Az ülésekről megjelent évkönyv nagy meglepetést keltett. Felvetődött az, hogy az Évkönyv szélesebb körben történő terjesztése szükségessé teszi idegen nyelvű összefoglaló elkészítését is. Az ülések programját a Néplap és az Orvosi Hetilap szerkesztőségének is elküldték és azok publikálták. Az év folyamán elhangzott két legjobb előadás jutalmazását határozták el. Az Egyetemi Tanács úgy határozott, hogy a tudományos ülés elnevezése Debreceni Orvosegyetem Tudományos Ülése legyen. Egyetemi nap megtartásával kapcsolatban tett bejelentést.

Személyzeti munka

A személyi és tárgyi feltételek biztosítása nemcsak a Debreceni Egyetemen, hanem az országban is komoly probléma volt. Petrányi Gyula dékán úr idejében arra törekedtek, hogy a jó szakembereket a Debreceni Egyetemre hozzák. Ezt igyekeztek szolgálati lakás biztosításával elősegíteni, valamint csökkenteni a kórházakkal szemben fennálló bérfeszültséget.

Kellner Professzor kórbonctani intézetből történő távozása miatt a Kórbonctani Intézet igazgatói állása meghirdetésre került. Dr. Endes Pongrácot a Kórbonctani Intézet igazgató egyetemi tanárává nevezték ki.

Dr. Adler Péter docenst 1953. december 1. hatállyal egyetemi tanárnak nevezték ki.

Dr. Dán Sándor docenst a Kóréletani Intézetből II.sz. Belklinikára helyezték át.

Dr. Szilágyi Tibort a Kóréletani Intézet docensi állására, Dr. Simon Miklóst a Bőrclinika docensi állására, Dr. Almási Gyulát a Vegytani Intézet docensi állására nevezték ki.

Dr. Albert Béla a Szemészeti Klinikán adjunktusi kinevezést kapott.

Dr. Árvay Lászlót a II. sz. Belgyógyászati Klinika, Dr. Végh Lajost az I.sz. Belklinikára adjunktusi állására és Dr. Nagy András tanársegédet adjunktussá nevezték ki.

A dékán a következő évi dékán és dékánhelyettesekre tett javaslatot, két klinikai és két elméleti intézeti professzorára: Prof. Dr. Árvay Sándor, Prof. Dr. Kulín László, Prof. Dr. Ökrös Sándor, Prof. Dr. Went István.

8. kép. Dékánok a Debreceni Tudományegyetemen és Debreceni Orvostudományi Egyetemen 1945 – 1957 között

Szakmai kapcsolatok

Szoros kapcsolatot tartott a Bőrgyógyászati Klinikával, annak vezetőjével Szodoray Lajos professzorral, melyet fémjelez az is, hogy 1963-ban megjelent „Collagen betegségek” című könyvet közösen írták. A szemészeti Klinikán Kettesy Aladár professzorral, majd később Albert Béla professzorral működött együtt, a szaruhártya átültetés eredményes kivitelezéséhez az Anti-thymocita-Globulin (ATG) alkalmazásával nyújtottak segítséget. Az SLE-s betegek idegrendszeri tüneteinek kutatása céljából kollaborációs együttműködés alakult ki a Neurológiai Klinikával Sorszei Pál doktorral. Az immunendokrinológiai kórképek kutatása terén az I.sz. Sebészeti Klinikával a *lupus nephritis* diagnosztikájának korszerű megvalósítása céljából Endes Pongrác professzorral és munkatársaival alakított ki szoros kapcsolatot. Rövidebb együttműködések a Kóréletani, Biokémiai és Gyógyszertani Intézettel voltak. Bornemissza professzor és munkatársai segítségével disznómájon végeztek toxin adszorpciós vizsgálatokat. Immunológiai területen Debrecenen kívüli intézetek munkatársai közül Dr. Petrányi Győző, Dr. Jánossy György, Dr.

Benczúr Miklós, Dr. Ónodi Klárával alakult ki a celluláris immunológiával kapcsolatos együttműködés. A HLA-antigenitással kapcsolatos kutatásokban Dr. Stenszky Ernőnével folytattak eredményes kollaborációt. Magyar Imre professzorral könyvírás során szoros szakmai és baráti kapcsolat alakult ki.

A hazai kapcsolataiban jelentős segítséget jelentett a nemzetközi tudományos vérkeringésben való részvétele. 1956-ban Kölnben, 1957-ben Bukarestben vett részt orvoskongresszuson. 1958-ban a Szovjetunióban járt izotópok klinikai alkalmazása témakörben. 1959-ben 1960-ban Svájcban és Ausztriában tanulmányozta a klinikai kutatási, betegellátási és oktatási módszereket, valamint az izotópok alkalmazását. 1967-ben tartott előadásokat saját munkásságáról Angliában. Ezek a szakmai és vezetői kvalitásai eredményezték azt, hogy hazánkban számos szakmai bizottságban töltött be jelentős funkciókat. Elnöke volt az egyetem Etikai Bizottságának és Tudományos Bizottságának.

Vezetőségi tagja volt a MOTESZ több tudományos társaságának, így többek között a Kossuth, illetve Állami Díj Orvosi Bizottságának. Elnöke volt az ETT-nek és az MTA közös Klinikai Bizottságának, tagja volt az MTA Immunológiai-Allergológiai Szakbizottságának, az ETT plénumának, az ETT Izotóp Szakbizottságának. Szerkesztőbizottsági tagja, alapító titkára volt a „Magyar Belorvosi Archívum”-nak, az Orvosi Hetilap az Acta Medica Hungarica és a European Journal of Immunology szerkesztőbizottságában is részt vett. Tagja volt a Farmakológiai, Korányi Belgyógyász Társaságoknak, az ORFI és az Országos Belgyógyászati Intézet Kollégiumának, az Országos Szakvizsga Bizottságnak, 1973-1976 között a Tudományos Minősítő Bizottság Klinikai Szakbizottságának. Hosszú ideig a Kelet-magyarországi Belgyógyász Szakcsoport vezetője volt.

Elismerések

Szabó Gábor akadémikus 1974-ben Petrányi Gyula tiszteletére kiadott emlékkönyv előszavában rektorként az alábbiakban összegezte véleményét a végzett 24 éves munkáról: „*Az Egyetemi Tanács, közvéleményünk nagyra értékelte azt a munkát, amit az alig 38 éves újonnan kinevezett professzor ezen az egyetemen 24 évvel ezelőtt kezdett el és folytatott nehezen utánozható lendülettel azóta is, létrehozva szinte a semmiből hazánk talán legelismertebb Belklinikáját. Eredményét megbecsültük, amelynek jele, hogy a legfelsőbb állami vezetés tagjaként, mint gyógyító és megelőző rektorhelyettes irányítja klinikáink munkáját. .... Szeretnénk sikereiből tanulságot levonni egyetemünk jövője érdekében.*” „*Az alkotás, a megmaradó eredmények keletkezésének okai és körülményei, jövő sorsuk nehezen ítélhetőek meg, de én azt hiszem, hogy Petrányi Gyula 24 éves debreceni tevékenysége, az Ő életében talán a legjelentősebb negyedszázadot fogja jelenteni.*” Ezt bizonyítja az is, hogy új klinikát szervezett meg személyes példamutatásával, korszerű elveken alapuló betegellátást valósított meg és olyan belgyógyászati ellátás alapjait rakta le, amelyben együttesen megfér az integratív szemlélet és a szubdiszciplináris specializáció. Kisugárzása pozitívan hatott az egyetem egész életére, hiszen olyan új szubdiszciplinák, új diagnosztikai és terápiás lehetőségek átvételét, bevezetését, létrehozását kezdeményezte, amik korszerűek és nélkülözhetetlenek voltak az aktív működése alatt és biztosították a kor színvonalának megfelelő betegellátás feltételeit. Vezetői érényeit elismerve 1995-ben pedig megkapta a Széchenyi-díjat. 1948-ban a Kiváló Munka, 1970-ben Kiváló Orvos, 1986-ban Hógyes Endre-emlékéremmel jutalmazták. 1984-ben a Debreceni Orvostudományi Egyetem Díszdoktorává avatta.

A Debrecenben végzett munkáját ismerve 1974-ben a Budapesti Orvostudományi Egyetem, a II.sz. Belgyógyászati Klinika tanszékvezetői feladatával bízta meg és egyben ő lett az Országos Belgyógyászati Intézet igazgatója is. Ezt a feladatát 9 éven keresztül látta el mindenki meglepedésére. Ebben az időszakban fáradhatatlan szervezőmunkájának köszönhetően az Urológusok és Nephrológusok Társaságából leváló önálló Magyar Nephrologus Társaságot megalapította, melynek az első elnöke volt.

A Debreceni Egyetem tudományos és iskolateremtő klinikai munkájának elismeréseként 2009-ben Petrányi Gyula Professzor nevével fémjelzett *Petrányi Gyula Klinikai Immunológiai és Allergológiai Doktori Iskolát* alapított, melynek első vezetője akadémikus tanítványa Szegedi Gyula

Professzor volt. A Doktori Iskola célja a Debrecenben nagy múltú immunológiai-allergológiai kutatásokat összefogva a tudományterület iránt elkötelezett, kiváló kutatók képzése. A Doktori Iskolában mind az alapkutatásban, mind a klinikai kutatásokban és a diagnosztika fejlesztésében jártas kutatók és orvosok csoportja dolgozik. Az immunológia és allergológia valamennyi területén ajánlanak kutatási témát. A vezetést később Maródi László professzor, majd Zeher Margit professzornő vette át. Jelenleg Szegedi Andrea professzornő az iskola vezetője.

A „Méltó emlék a múltnak” program keretében Petrányi Gyula Professzor mellszobra 2010-ben készült el és került elhelyezésre a Debreceni Egyetem Orvos és Egészségtudományi Centrum szoborparkjában. Így is emlékezve a Debreceni Egyetem orvosképzését, tudományos és klinikai tevékenységét nemzetközi szinten is elismert módon irányító, fejlesztő professzorára.

9. kép. Petrányi Gyula mellszobra⁶

Felhasznált forrás:

Szegedi Gyula dr.: Orvosi Hetilap 2000, 141. évf. 52.sz.

Leövey András dr., Szegedi Gyula dr.: A Debreceni Orvosképzés Nagy Alakjai 25. füzet – Dr. Petrányi Gyula, 2009.

Szalay László: A magyar nefrológia nagyjai: Petrányi Gyula professzor (1912–2000). I. rész, Hypertonia és Nephrologia 2011;15(4):189-92.

Szalay László: A magyar nefrológia nagyjai: Petrányi Gyula professzor (1912–2000). II. rész, Hypertonia és Nephrologia 2012;16(1):41-44.

Petrányi Gy, Benczúr M, Jánossy Gy (szerk.). Transzplantációs immunológia: A donor-selectio és az immunosuppressio elméleti, gyakorlati kérdései.; Szerk.: I-II. Konferencia. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1971.

Petrányi Gy (szerk.). Autoimmun betegségek. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1974.

Balogh F, Petrányi Gy, Rényi-Vámos F (szerk.). Nephrologia. A vese megbetegedései. Budapest: Medicina Kiadó, 1980.; Petrányi Gy (szerk.). Belgyógyászat: Összefoglalás.

Budapest: Medicina Kiadó, 1989., Német A, Petri G, Gál Gy, Fazekas S, Altorjay I, Scultéty S, Balogh E, Kárpáti F. Vese-homotranszplantatio két testvér között. Orvosi Hetilap 1963;104:2017-23.

---

⁶ Dr. Kövér József Holló László-díjas szobrászművész alkotása.

Dóbiás Gy. Az emberi szerv és szövettransplantációk korszerű szemlélete II. A veseátültetések gyakorlati vonatkozásai. Orvosi Hetilap 1969;110:1177-81.
Petrányi Gy.: Új gyógyszer születése. Orvosi Hetilap 1968;109(Suppl.)1-6.
Petrányi Gy., Endes P., Hegedűs A.: Klinikai tanulmányok: A vese percutan tűbiopsziájának prognosztikai értéke. Orvosi Hetilap 102 (36).1686-1689.